

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Agorra-ren
7^aEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Iraila-ren
7^a

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

PREDIKADORE CHARRAK

Lengo egun baten, adiskide batzuk kaz batuta nengoala, euren artean egoan zaldun edo *caballero* bat, nik ezaututen enebana ta ondiño be nor zan eztakidana. Asarrearen asarez beguietatik chinpartak jaurtiten eba-zala, betibe ukabillaz maiari ots eraguin ta bizar luzeak dar-dar erabiltzala, languilleen kontra eragoion, batez be baserritarren kontra, onek euren umeai nundik erdera irakatsiko ta zelan euskera gorrotatzeko asmoetan ikusten zitualako.

Ukabillkada andi bat emon mai-arrian eta guztiz suturik zihoan: «Amurratu eraguiten deust, guizonak, eta ezin dot bakean eroan ezetara be ikustea aita-semeak, nik ikusi dodazan leguez, batakerderarik eztakie-la ta besteak barriz euskerarik ezta-kiela; alkarregaz adituteko larri dabilzala. Arramuskada bategaz bota dodaz neure albotik inoz, kontu bat aterateko asi jatazanean *«onse y sin-co, diesiseis...»* euren bizi guztian euskera baino besterik entzun eztabe-enak».

Era onetan, zaldun arek gogor ziarduan, ta atsakabea erakusten eban gure euskera onek, daukan baiño bizi sendoagoa eztaukalako; minduten zan euskaldunak eurak isten deutseelako alperrik galduten. Bera euskalduna zan, an guengoan guztiak be bai, ta sermoe aín gogorra, aín eguiatzkoa ta aín polita *erderaz* esan eban.

Euskera ekiala igarri neutsanean, euskeraz oarkera batzuk eguiten asi nintzakion bere berbaldiaren gañean ta baserritarren garbigarritzat; asten jatan euskeraz erantzuten, baiña erantzuerara amaitu orduko erderara joaten zan. Ekin neutsan joko oner iru edo lau bider, autua edo *conversaziñoa* euskerara ekarteko gogoaz ta alperrik; beti erderara.

Neure uts-eguiña edo pekatua guztion aurrean autortu bear dot: Eneutsan gueiago jaramonik eguin. Nik, eta an guengoan, esan bear gueutsan ari:—¿Nor zara zu inogaitik ezer esateko? ¿Zer eskubide daukazu, zeuk eguiten dozuna eguiten dabena orren gogor artuteko? ¿Eztakizu eguimenakaz lagundurik joan ezik, esanakaz bakarrik ezin dala inor

erakarri bide onera? ¿Zagoz issilik! Orretariko sermoiakaz baiño obeto adierazoko dozu euskereaganako maitetasuna, erderean bear danerako iehita gueure izkera badarabilzu egu-nero euskaldunakaz, nai izan onek abarketadunak, nai *lebita*-dunak; nai bizar bagakoak nai bizardunak; nai izan aberatsak nai ezeukiak.

Bai, uts eguin neban ari onetara berba eguin ta issildu ez eraguiteaz; baiña alde batetik niretzako ezezau-na zan ta bestetik aín asarre egoan eze, bildur izan nintzan ezer esaten banentsan atralakaren bat urtengo eteeban bion artean, eta arratzalde atan guztiz baketsu nengoan.

Guero gogoratu jatan orren antze-koak ugari direala gure Errian, ta danai batera erantzutea leku one-tatik.

BLOA.

NERE CHAKURRA

San Bizente kaletik
Brechara baña len,
chakur leial polit bat
anchen galdu nuen;
egui da ssagurik
achitzen etzuen,
baña jateko nola
berdinik ezduen,
kontatuko ditut zer
sinale dituen.

Pachikuk jarritako
izena du Pecha,
goiz askotan joaten da
bustitzera Brecha;
muthur chorroch chorrocha,
bizkar gaña belcha,
guraizez ebakia
belarrien ercha
eta tajadarekin
achitzen erressa.

Luzez ezta izango
alako ankikan
lo dagonian eztu
eguiten kinkikan:
zer ibiltzen dituen
arrek atzetikan,
atzekien azpian
eta chinchilikan,
nik uste det ez dala
eztakienikan.

Bere ille churiak
dirudi iriña,
begui zabalak eta
berago oriña;
gorputza egokia,
pausua ariña,
atzian plumajia
kizkurtu fin fin,
bekuak tapatzeko
apropoz eguiña.

Orrengatik ez nuben
salduko jez eta!
naiz urrotan pagatu
larogueti pezeta;
lepua kosskabillo
politez beteta,
aien danen gañian
nausien bi letra
eta tripa azpian
ezetra ezetra.

Goizero jartzen nion
katillu zabala,
chocolate onakin
kabi ezin ala;
badakit kutizia
aundikua zala,
ezpazituen onak
kakaba, kanela,
etzan artzen asiko
bere beriola.

Gañera jale ona
izanagatikan,
kriantzaz zerbitzen zan
plater garbitikan;
mokadu bat etzuen
jango lurretikan;
ez eta eran ere
uren tantorikan,
neskachak ezpazion
sartzen esponjikan.

Kostilla egotera
su gañian ketan,
ñan nai ezik aguro
jarriko zan zetan;
chit zan delikadua
gauza guztietan;
asitzen bazan ere
jaten banaketan,
aurretik igortzi ta
ondo manteketan.

Udako artsaldetan
askotan echetik,
biak irteten guñian
pasiatziatik;
nola sufritzen zuen

gaisuak burutik,
sonbrilla zabaldutzen
nion momentutik,
eguzkiak minik ez
eguitiatatik.

Zerbait nekatzen bazan
guelditzen zan bertan,
muguitu nai ezikan
ordu osuetan;
arkitutzen zanian
orlako kasketan,
aureho baten modura
pozik batzuetan,
neronek eramaten
nuen besuetan.

Atzeko labe-hotik
bere suertez aurtan,
tanbor soñuak ere
ondo zaizka irtan;
konpasa eramanez
zituen eguiten,
erreteta frantzesa
nola ziruditen,
ala etzuen parra
guchi eraguiten.

Zurriolako kale
illun aren baster,
choku artan bizi naiz
kaletikan esker;
chakurra eramaten
diranari laister,
itzez emango dizkat
nai ainbeste esker
guero... eztu izango
eskupetik ezer

VICTORIANO IRAOLA

EUSKALDUN ERDALZALEA

ASTOAREN ANTZA

I

—Ai beza, *Don Komersindo* (1),
galde bat bedorri eguin naian guera.

—Bai, zuen galdea zerok bezela-
koa izango dek.

—Ara ba, jauna; aditu izan deguna
esango diogu. Euskera dela izkuntza-
rik ederrena aditu izan degu, baiña
nola guk euskera besterik eztakigun...
ara bedori erdal dun pijoa omen da,
ta zerbait esango baligu...

—Beguiraozue gauza bati: euskera
umeetarainokoak zekitek; kosta gabe
ikasten dek, eta aín ederra izateko
merkechoa zirudik.

(1) Gomersindo

—Baliteke, baliteke, guk eztakigu ezer... ¿Eta erdera asko kostatzen alda ikastea?

—Ori nik zekiat ondo; onako beko-ki onek emon dituen izerdiak ikasi bitartean...

—¿Kolejioren baten?

—¿Zer kolejio ta koplejio! Oietan ikasten dan erdera ondo azalekoa dek; eta echera orduko, aztuta zio.

—¿Eta bedorrek nun ikasi du ba aín sustraiz?

—Erdalerrian. An ibilli nauk amar urtean, erdera gora ta erdera beera; erderaz jan, erderaz edan, ta erderaz lo. Euskeraz, bakar bakarrik lan; eta orrecheri esker, euskera etziatak aztu.

—Eta beguira: ¿erdalerriko umeak euskeraz mintzatzen aldira?

—Issillik zaudete tontolapikuok. ¿Uste dezute euskera araino eltzen dala?

—Beraz erderaz.

—Erderaz, eta ederki ala ere.

—¿Eta ume asko da erdalerrian?

—¡Esango niket! euskalerrian bezelako amar.

—¿Beraz ume erdaldunak gueiago dira euskaldunak baino?

—Aisa.

—¿Eta erdaldun ume denak erderaz itz-eguiten dute?

—¡Ai astaputzak! ¿nola eguingo ditek ba?

—Beraz erdera ere umeetaraino-koak dakiten izkuntza da.

—An... erdalerrian... ume...

—Beraz ezta asko kostatzen ikastea.

—Kosta... beti... beinepeñ... neri...

—Merkechoa deritzot gauza ona izateko, eta ¿zuk ainbeste izerdi eman umeetaraino-koak dakiten izkuntza ikasteko?... ¿Donde esta kabesa? ¡a, a, don Komersindo, Komersindo!

—Ara mutillak, eguia esateko, burua ere naastu eguiten zeatak euskeraz itzeguitean; baiña ikusiko dezue nola itzeguiten dedan ederki erderaz, emen datorkidan adiskide onekin; zaudete kontuz.

II

—Ola Errodriguez. ¿Qué tal astamotz? (1). Me parece bien consabro (2).

—Bien, bien, gracias ¿y V?

—Pues... e... saludando (3)

—Me alegro; Vaya; voy corriendo al tren, adiós.

—Adiós, que le baiga bien en la expiración (4).

III

—Ai beza, Don Komersindo; ¿bedorri burua naasten zaio euskeraz itzeguitean? Baita guri ere bedorren erdera aditzean.

—Bai aleguia, nik sinistu; tautik eztakizue erderaz, eta asten bazerate *konprenditu* naitan, ikasi gabe, matasa baino naastuago eguin bear zuen bu-

ruak: *mas que matasa mas anastaoas cabezas.*

—Ezta orrenbesterañokoa ere gure ezjakintasuna, ez eta ere bedorren jakinduria; zerbait ere *konprenditzen* degu:

—Bai, astoaren arrantza.

—Ori; ori da bedorrek eguin duana.

—¿Nik eguin dedala astoaren arrantza?

—Bai jauna, arrantza edo arrantzaren antzekoa.

—Beraz ni ere...

—Bedori ere *Drodriguesen* laguna... eta aren antzekoa.

—Eta zer zeaukagu orrekin?

—¿Guk dakigu ba?... ara *Drodrigues* astoa omen dala ta...

—¿*Alrebitzen* zerate nere adiskide bategaitik orrela itzeguiten?

—Nola bedorrek esan dion: ¿*Qué tal astamotz?*

—¿Baiña zuek kertenok zer *konprenditzen* dezue?

—Ara ba jauna: Kertenetik oratzen zaio gauza askori, eta guk ere oratu oi diegu, eta ala barkatu beza; baiña bedorri ere oratu nunbait eguin diogu. *Konprenditzen* degu *qué tal*, baita *astamotz*; eta ala kerten samarrak izan guindekez, baiña lagunak ere urrutira gabe emen urrian ote diran... ara... errezeloa beinepeñ.

—Zuek ez edukaziorik dezue, ez zer dan *edukazioa* dakizue.

—Ezta izango ba jauna, aditu eztegulako, *edukazioa* zer dan. Gure amak esan oi zuen, Mañes ijitoak asto bat *edukatu* nai izan zuela zaldi, belarriak mostu eta beste eztakit zeinbat gauza eguinaz. Iruñako peria batean bazijoan jaun bat erostera bost ontzurretan Mañesen zaldi koskorcho apaina; eta ¿zer eguin zuela uste du abere gaisoak nagusitzako berria urreratzean? Pozaren pozaz, arrantza. Bost ontzurrekoak poltsaratu zirean atzera, eta Mañes joan zan bere (edo eztakigu noren) astoa obeki *edukatzera*. Baiña Mañesen astoa zaldi baino gaitzago omen da euskaldun zenbait erdaldun *edukatzia*.

—¿Zergatik?

—¿Zergatik!... ¿Zergatik!... Arrantzagatik.

—Isillik ezpazaudete, *bota mas ancho*... (1) Nere *edukazioak* etzidak *permititzen* zuekin egotea, eta banijoak.

—Bijoa ondo... lagun artera... baiña adi beza bertso au:

Erderaz dakiela

Badu konfiantza

Gordinik jan ditek

Bedorren buskantza;

Erderaz mintzatu nai

Ta eguin arrantza,

Ori da izatea

Astoaren antza.

P. M.

EUSKEREA TA BERE ARERIOAK

EUSKALDUN-ERDALZALE *orum numerus est infinitus* esan lei ia ia (ta ia-barik ia), beñ bigarren erako euskaldun-erdalzaleak ezagututen asi ezker. ¡Ainbeste dira eurok!... ¿Ikusten dozu aror charlesdun bat *enseguida* esaten dabena, *beñgoan*-en ordeaz zatean zatean? Ori da bigarren erako euskaldun-erdalzale bat. ¿Bakutsu arago iakedun bat, *enseguida* berba *euskeratutzat* eukirik, *inmediatamente* or da emen esaten dabena? Ori bere bigarren erako euskaldun-erdalzale bat da, eguin eguina. ¿Bakutsu a... bakutsu a bestea... bakutsu andikoa?... Danok dira, guichia-go batzuk, besteak gueiago, bigarren erako euskaldun-erdalzaleak.

Zergaitik euskera erderatsua aboan darabilen oneri itandutea, ezta gauza bearra. Bakigu zergaitik bitarik baten. Bada, edo darabildie andiusteagaitik, edo darabildie ichitasunagaitik. Andiusteagaitik dira bigarren erako euskaldun-erdalzaleak arako euskaldun-putz-ontziak, uste dabena, euskera utsa berbaz eguin ezker baserritarren artean, onek baserritartzat, eta ez jaunchutzat, eukiko dabela; ta uste uts orregaitik, *bai ortan*-en ordeaz, *ya lo creo*-ak eta *bai por zierito*-ak jaurtiten dabenezan. Beste asko dira bigarren erako euskaldun-erdalzaleak ichitasunagaitik. Onek eztabe beguituten euskera ondo ala charto eguiten dabena; miñari ichiten deutse dabilela dabilen lekutik, beguitu barik *lapikoa* ala *pucheroa* esaten dabena. Baiña ¿andia ezta au? onehek eurok, erderaz berbetan jarriten direanean (ta au sarritan jazoten da), beguituten dabe ondo zelan berba eguin. ¿Eleiteke bear ain beste ardura, gueiago ezpada gure Ama dalako, Euskerean berbatan erdereanetan baino? Baiña... ez. Erderaz berbaz iardun-orduan eukizu ardura andia, esan barik *el oia*, *el echea*, *el achurra*... Euskeraz esan zeinke *camea*, *casea*, *azadea*... Erderaz berba charto eguiten dabena, euskalduna bada batez bere, barre eguiten deutse; euskeraz charto jarduten dabena, barre eguin ez eze!...

Bakigu bigarren erako euskaldun-erdalzalean izaeran zimindua dala andiustea edo ichitasuna. Baiña eurrari itanduten badautsazue zergaitik euskera aín *baskuenzea* aboan darabilen, leenengoz esango deutse erabilten dabela *zorioneko* erreztasunagaitik, edo eurak leguez beñ esateko, *facilidadeagaitik*. Baiña *errazoe* au *akiakula* edo *achaki* utsa da, euron beste *errazoe* danak direan leguez. Bada ¿zeñ da berba errezag *beñgoan* ala *enseguida*, *bai ortan* ala *bai por zierito*, *usterik* ala *pentsaurik*? Batzuk besteak baino errezag *ba*-dira, errezag *ba* dira *beñgoan*, *bai ortan* eta *usterik*. Ori, euskerazkoak badira edo ez beguitu barik, ze beguitu ezker... ¿zertan esan be ez!...

Bada errezag *ba* izan bear leuke batentzako beran izketako berbeak kanpokoan *ba*ina.

Beste batzuk esaten dabe erderazko berbak *euskeratuten* dabezala, euskereak aren ordeazkoak eztaukazalako. Baiña iguzur andia orisse!... ¿*Allzeu* esaten dozun euskaldun-erdalzalea, eztaukazu Euskerean eche aberatsean *jagui*, berba ederra, euskerazko utsa? *Bajeu* esaten dozun Euskera-kalte, eztaukazu ori baino berba ederragoa, Euskereak berak emonikoa, *jatzi*, berba eder garbia?... Guzurrari euntsin gurarik, onetara erantzuten dabe erdalzaleok, gauza asko dagozala euskerea baino gue-roago euskaldunak ezaguturikoak, esaterako, erderazko izenak ezagututen doguzan onek: *té*, *cerveza*, *limonada*, *café*... Baiña ezta au errazoirik naiko, albotik urtetea da *errazoe* au emotea... Leendik izen euskalduna eztaukau gauzari erderazko izenak *euskeratuta* ezarri lekioz, esaterako *te* erdaldunordeaz *tea* esanda. Eta au bere ez beti; bada leendik izen euskalduna ezeukien gauza barri asko dagoz orain izen euskaldunakaz, esaterako: *suburdia*, *chimist* *arguia*... leen *trena* ta *luz electricuean* izenak eukezanak. Eta beñ izen euskaldun-ian iaube gauza bat eguin ezker, izen euskaldunagaz deitu bear dautso euskaldunak. Baiña albotik urtetea da, gauza barri batzuentzako bakarrik balio daben errazoiagaz gauza barriantzako errazoiak eguin gura izatea. Ta oindiño alboragotik urtetea da, errazoi labur orregaz zaarrantzako bere errazoiak eguiteko aleguinak eguitea. Esan al bada *tea*, berba euskaldun barririk *te* erderazkoari dagokionik ezagututen eztogulako, esan beite *ordu onean*...; baiña gueratu beite *errazoe* ori *tea*-ntzat eta *tea*-n lekuan aurkituten direan berbantzak bakarrik. Eta ezpeite ekarri bera *enseguida* ta *enseguidan* antzeko berban alde. Bada berba au Erdalerrian jaio baino leenago, ezagutu eban euskaldunak, *enseguida*-k beste balio daben (iguiago!) berba bat, *beñgoan*, berba gozoa ta ederra.

Ikusi dogu, al izan dogunik obetoan, zertarañokoak diran bigarren erako euskaldun-erdalzaleak. Ikusi dogu zer *indartsuak* diran euron *errazoe* *akiakulatsuak* edo, obeto esatiko, zer indar-bakoak diran... Onenbestegaz amaitutzat ichiko dogu erdalzale onen ezaupidean arazoa, irugarren erakoak ezagututeko indar sendoak artuteko gurari ta gogo onakaz.

PAULO ZAMARRIPA TA URAGA

AZARTASUN GUEIEGUIA

Euri aldi gogor bat atertu zanean, Medikun azartu bat zaldiz lau oiñean Peru zarrari joan bisita eguitera, Ustetaz bajoialako bertatik iltera, Non zubi bat irago eguin bearrean,

(1) ¿Qué tal estamos?

(2) Conservado.

(3) Con salud.

(4) Expedición.

(1) Voto *vi á Sancho*.

Zaldiaz medikua aurkitu zanean.
Artzain batek dirautsa: «ez zaldiz irago
Zubi zar ori, bada guztiz charto dago.»
—Eztago orren charto, erre, ta aurrera,
Peru bestelan doa andiko aldera.
Baiña naiz ez bisitatu etzan ill orduan,
Eta bai medikua urjolak eruan.
Neberakor guelegi ezta izan bear,
Zergaitik eraguiten daben sarri negar,
Eraguin eban leguez mediku arenean,
Errekara jausi ta an ito zanean.

Norberentzat

—Kapatazik ez dakust ta zelatan da Premiñ,
Beerrari orrolan oi deitsazun ekiñ?
Zuk daukazun alper ta nagui zaratakin
Arriturik naukazu eguin dozunakiñ.
—A, don Pedro, gez aldau iñoz entzun eguin
Beerrak oi dabela beerra eraguin?
Neuretat nabill eta zelatan ez aleguiñ,
Pipa arteak bere eguiten badeust miñ?
FELIPE ARRESE TA BEITIA.

MOCHAILLEN KONTUAK

IBAIZABAL-en artezkari jauna: Zure
albistarichuan, 24 garren gueian, ira-
kurri nituanean ijitanuakaz edo mo-
chailakaz Ispaster-ko guizon bateri
ta Eskoriatzako beste bateri jazo ja-
keezanak, gomuntatu jatazan neuri
bere beste gauzachu batzuk emen-
dik ez urrun guertarikoak, eta eurok
ipinteko gogoaz egon naz aspaldian.

Lekeitio ondoan dago baso erri
chiki bat Mendessa guk deitzen deu-
tsaguna. Erri onetako baseche bateko
nekezale bateri eldu jakozan motzai-
lla batzuk iru edo lau astogaz ta erre-
gututen eutsen bat erosi ciala, asmau
al eben modurik onenakaz; nekezale
onek ezaban astorik bear ezetara be-
re, baiña ainbesteraño sartu jakozan
berbakaz eze, gogoratu eban eura-
kandik alde eguita edo eurai alde
eraguita, euren eskarien ondoan
uskeri bat eskiniatz.

Alan bada, 30 erreale eskini eutsa-
zan asto jaubeari, ta au gora-goraka
asi jakon esanaz ia a zan abere aín
ederragaitik eskintzekoa ta urrean
egoan zugasti edo arboladoi batera
alde eguin eben; orduan egoan pozik
nekezalea alde eguin ebela.

Minutu batzuk igaro orduko, atze-
ra joan jakozan esatera, gueiako es-
kini ciala bada 30 erreale etzala ezer
alako asto gazte batentzako; nekeza-
leak erantzun eutsen berak ezin eba-
la emon gueiako. Au entzunik, iji-
tuok milla barriketaz ta leunkeria-
gaz esan eutsen beretzat zala ta kor-
tako atea edeguiteko, sartu zeitean.

Atzipetu edo *engañau* eben ederto,
astoa oso itsua zalako, ta erostzaille-
ak igarri ezeian, beste astoakaz bate-
ra sartu eben kortan; basochetarra
pozik asto gaztearen jaube eguin za-
lako aín merke, ta iguesi eguin ezeian
jaten da edaten bere tokian emoten
eutsan; alanche egon zan kortan illa-
bete osoan iñok oartu barik itsua
zana.

Nekezale onen osaba bateri Le-
keitioko kalean bizi zana, gogoratu
jakon astoagaz errazago eroango
ebela satza soloetara bizkarragaz bai-
ño, ta beraz, domeka baten eskatu-

eutsan lobeari astoa biaramonerako.
Atera eben astuori inguruko zugas-
ti edo arboladoira, ta batean burua-
gaz jotan eban zugatzetan, bestean
arteaz joian urrengo egoan zulora,
ta au ikusirik osabea asi zan kargu
artzen, ta ezautu eban itsua zala
osoro.

Albista au zabaldu zanean, echadi
edo familia guztiak artu eban burla
ta destainaz guizon guisaissoa, ta
ezaban euki beste onbiderik jotea
baino achur bategaz buruan ta lu-
rrean zulo bat eguin ta anche sartu.

Onanche izan zan mochailak ain-
beste goratasun emoten eutsen abere
gaztearen azkena.

Ezterichot ondo zein baseche dan
ipintea; bada nire gogoaz, guertaera
au arguitaraturan, ezta besterik
izan neure lagun baserritarrai be-
guiak edeguitea baino; mochailakaz
kontu andienagaz ibillita bere, gueie-
netan galdu eguiten da.

Gauza dan ala ez zeure albistari-
chuan aterateko, zeuk ikusi; ta beste
barik, aguindu niri gura dozuna ta
agur.

X.

Amoroton 1902.^{ko} Agorrillan

GURE ESKUTITZAK

Zarautzik Agorraren 2.^a

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Nere jaun eta laguna; Emen arki-
tzen guera lengo igandeko Ibaizabal-
ik gabe; eztakigu guzaz aztu ote di-
ran ala norbaitek gorde ote duen
onera etorri bear zuan bilgoa (1);
eskutitz bat bezain chikia ezta 110
numero edo gueiko bilgoa beaztarte-
tik iguesi eguiteko ez ere aizeak era-
mateko, dala bat edo dala beste gu
oraindiño IBAIZABAL-en 35ª gueiaren
faltan gaude. Baldin norbaitek gorde
badu guri gaitz eguiteagatik ziur na-
go eztala euskalduna edo beintzat ez
euskalzalea, eta orrelako gaiztakeri-
rik iñork eguin badu ez dezala sinis-
tu orregatik Zarautzen euskara gal-
duko danik ez ere guchitu, baiña bai
gogoaz bizitu gure ama euskararen
alde.

Lengo astean joan bat eguin bear
izandu det nere jaioterri Erreterira;
ni ara eldu ta laister izan zan pre-
goia, zein eguin zan erdaraz eta gue-
ro euskaraz. Nonbait gure euskerak
beti bear du izan azkena; ori bera
guertatzen da emen ere bi izkuntze-
tan pregoia eguin bear danean; eguia
da emen guchitan erderaz eguiten
dala.

Ara emen ikaskizun bat Euskale-
rrian bizi guernontzat. Lengoa illa-
ren 30.ª, au da, larunbatean andre
alargun bat zegoan itz-eguiten zal-
dun batekin, ta nola ni pasatzen bai-
niztan aien inguruan arritu nitzan
euskaraz itzeguiten aiek entzuteaz,
izer atseguina artu zuan nere biotzak!
Inai dezute jakin zein dan zaldun
ori? Da Españiako ministro mariña-
kuaren suia, da *Aguilafuente*-ko mar-
kesa, Madrillen bere denbora gueie-
na daramana, erdaldunen semea,
emen jaioa, eta nola baitan euskal-
dun errian jaioa euskara maite dua-
na; ta gu, jatorriz emengoak, bertan
jaioak, gueienok euskaleritik irten
gabeak lotsatuko guera euskaraz
itzeguiten?

Lengo igandean eliz-pestak eguin
ditu San Franzisko-ren irugarren or-

(1) Emen ere ez dakigu nola eldu eutan orrera.

nak bere patroí San Luis Franzia-
ko erregueren onran; sermolaria izan da
Don Benantzio Amezti eguiten zuala
euskaraz. Gora aundiak eguin dituz-
te sermoi orretaz, eta guztia mere-
zi du.

IBAIZABAL-en irakurlak jartzen di-
tut jakinaren gañean nola dabilen 50
urtetik 60 bitarteko guisaseme bat
esanik dala peregrino, kapuchino
jantzian bere bizar zuriarekin; bada
dabil guezurretan, onen esanari ez
jaramonik eguin eta nola baidan lo-
tsagabea eman parte erriko zelata-
riari. Beste gauza bat ere badago
gure gendearen artean bear dana ja-
kin erazi, eta da Isabel erreguñaren
irudia daramaten zillarrezko diru
guztiak trukatu bear dirala illa bi
onetan, zergatik aurrerantzean eztu-
te korrituko.

Erriko sisak Agorrillan eman di-
tuzte pesetak 6918,83.

Agur, naiz zure lagun.

J. E.

Bermeotik

IBAIZABAL-en artezkari jauna:

Euskerea benetan maite daben eta
bear dan leguez maite izaten erakus-
ten deuskun albistarirako emengo
barriak bialdutea sarritan erabagui
dot, baiña alde batetik Tertzadunak
25.ª gueian autortuten dabena jazo
jat, au da, barri asko egon eta zein
ipini asmaten ibilli nizan artean al-
diak edo denporeak iguesi eguin; eta
bestetik (au da gueien atzeratu na-
bena) Bermeoko barriak iturri biko
uretan dabiz, eta eguia da iturri bi
onetatik bateko urak edatekoak ezti-
reala, baiña bestekoak be kontuz edan
bear dira, ez eharrak direalako, ez-
pada bear dan baino gueiako edo
bear eztiaren neurrian edan leike-
zalako.

Iturri bi onetatik edaten dodala
uste izan ez daian, itz bi zuzendu
gura neuskioz Tertzadunari; lenen-
goa, ur bietatik edateko ondo daki-
dala Egui utsal dan Jaunak diñona,
«Oteñi batek ugazaba biren esanak
ondo ezin bete leikezala». Bigarrena,
Tertzadunak edaten daben iturritik
edaten dodala atseguinez beterik,
urik garbiena ta onena dalako. Biga-
rren itz onetan ezkarichu bat zuzen-
du gura neuskeo Tertzadunari, eta
da len aitatu dodana, au da, baldin ur
garbienetarikon edaten badau be, la-
rregui edo bear eztan neurrian eda-
ten badau gaeh egingo deusala.

Asiera luzechueguia emon deusat
eskutitz oneri baiña dana da bear
bearrekoa; ta asi gaizan erri oneta-
ko barrikaz.

Gaur bialduten deusudana, aitatu-
riko iturri bietako uretan ibilli da
gaur goizeko jarrialdian (1), baiña
IBAIZABAL-en uretan be azalera urten
bear leuke, zeure erechia bada, uste
dodan leguez.

Erri onetako *secretario*-en (2) lekua
utsik dago Arzadun jauna kendu
ebenik ona ta onen ordeazkoak euki
bear izango dituzan baldintasuneta-
tik bat egoki iratsirik gaurko jarri-
dara ekarri dabe, onetarako auturik
egon direan kontzejalak. Baldintasun
au da, *euskera jakin bear dabela*.

Mariano derichon kontzejalak bere
erechia azaldueran, esan dau *baldin-
tasun au erriaren kaltez dala* ta beste
barregarritzko gauza asko. Izpizua
jaunak berbetarako baimena eskatu
ta emon eutsenean, euskaldun zintsoa
dan aldetik, aitatu ebazan erri asko
zeintzuetan edozein oguibide erritik
euki gura ebenak bertako berbetea
jakin bearra daukeen.

Ganera, apur bat aurrerachuago
Mariano orrek esan eban *secretario*-
tzeak sari guichi eukala ta bederatzi
milla errealean ordeaz amar milla bear

(1) Euki beste kontuan eskutitz au lengo astean artu
guenduna; baiña berandu orduko gueian sartutako.
(2) Eztakit zelatan euskaraz, zeure kontura ori.
Gorpeletaria da.

zireala; bere erechiaren sendogarri-
tzat errazoi bi ipini ebazan, bata
porque 10.000 son numero reodndo,
bestea *y porque no digan que un
Bermeo!!*

¡Au bai dala erriaren kaltez, eus-
kaldun zintzoak aituten emon eutse-
nez! (1).

Erdaldun *secretario*-a badakarre
zuzendu beie beste euskaldun bat
bere laguntzat, erritarak *secretario*-
agana doiazanean onek zer esan nai
daben azalduteko. Saria biai erritik
emon arren, lumero biribilletan emon
ezkero eztago kalterik.

Gueiako; jarrialdietan euskeraz
eguin bear litzateke, baiña ezeizu
uste izan erderaz eguiten dala; gueie-
netan baskuentzez izaten da berbetea,
asi Marianotik eta bere lagun euske-
rearen kontra berba eguin ebenerai-
nokoak. Bakarrik eurretiriko batek
eguin eban euskeraz, ez oni deusan
maitetasunagaitik, Jesus-ik erderaz
eztakialako baino.

Naikoa da onegaz erdalerritik etorri
leiteken *secretario*-ari agur eguiteko,
eta agur onenbestegaz urrengo arte.

COMENTU.

Onati-tik

Iraillaren 2.^a

Arantzazuko Andra Mariaren bederatziurrena.

Asko dira Euskalerian daukagu-
zan Ama Birgiñaren irudi mirariz-
koak, eta onetatik bata neure ustez
entzutetsuena da Arantzazuko Andra
Maria. Entzutetsuena dala diñot, ez
bakarrik lau probintzietan ezauna
dalako, ezpada baita erri guzti orre-
tatik pilloka datozalako euskaldun
erromesak, gueure biotzeko Ama
eder au gurtu edo beneratutera.

Edozein denporatan eguiten dira
bertan elizkizun edo funtzio ederrak,
baino onen onenak aste onetakoak
izaten dira, bada orain eguiten da
urtean urteango bederatziurrena.

Aurtengoa datorren zapatuan asi-
ko da, urrengo bederatziagarren egu-
nean, au da, ill onen 14.ª amaitutako.
Egunero goizean erezi edo kantaten
da Meza nagusia, ta meza ostean
eguiten da bederatziurrena (2). Illun-
tzian Errosarioa, guero *Benedicta* de-
richon funtzioa, ta azkenean *Salve*
eder bat. Onez gañera jai egunetan
eta prozezioaren bat datorrenean
euskerazko berbaldia.

Uste dot aurtan, bestetan leguez
erromes asko etorriko direala; au ta
guzti, bada ezpada IBAIZABAL-en bi-
tarte dei bat eguiten deuset neure
erritar maitiai, al daben gueien
gueien etorri daltezen gueure Ama
eder oneri biotzeko agur on bat
eguitera. Badakit Mundaka, Bermio
ta Guernica aldetik bateren batzuek
datozala. Beto zorionean.

Aspaldi onetan emen gabiz guztiok
gueure eche ta inguruak garbitu ta
zurituten; ta baita aguintedunak bere
erri guztia goitik beera apainduten,
datozan euskal-jaietarako. Aurtan
bai, aurkitu dabezala India ta Ame-
riketak bertotik urten barik gure
igueltzeroak.

Orainchu jarri dabe kanpanto-
rrean *upela lakosse* erloju bat, egun
ta gabaz bere orduak ez bakarrik jo,
ezpada baita erakusten dauzanak.

Emengo euskal-jaietako berbaldi
edo sermoia eguiteko, bertoko seme
bat izentau eidade, Arantzazuko prai-
lle bat, au da, neure eta beste asko-
ren lagun ta adiskide A. Umerez, Gui-
puzkoan da Bizkaian entzute andi-
koa. ¡Zorion daizula, Fr. Mauuelli

Agur guztioi.

BIZKAITAR BATEK.

Tolosatik

Nere jaun artezkaria; ezin nintza-

(1) Bermiotarrak, beguiratu eizue ondo mesedez Ma-
riano Aundi-aren sorbaldia ganera, ta burua ala zar
daroan bertan.
(2) ¿Euskeraz al da?

ke egon jakinaz gañera jarri gabe IBAIZABAL, zeñan festa ederra eta alaia izan zan lenagoko igandean Ernio mendian eta bere inguruko Iturriotz deritzaien ballaran.

Ernio mendian erreztatu guñuzen biotz biotzetik Kalbarioak, eta aitzenean nere bidez erreztatu guenduan Aita gure bat, gure Euskal izkuntza maitagarria bizi dedin betiko Jainkoaren grazian. Andikan jechi guñan Zelatun-dik barrena Iturriotzko ballara.

Emengo ostatuan elkartu guñan bazkaltzen berreun eta amar lagun, batzuek Iziar mendikoak, besteak Arantzazu aldekoak, Izazkun ingurukoak ere bai, eta Donostiarrak, Tolosarrak, Zarautzarrak, Azpeitiarrak eta beste Euskal-Erri askotako gendeak.

Arratzaldean chistu danboliñak alaitu zuten ostatuaren aurreko zelai ederra, eta danbolin soñuan jo lastu ziran neska-mutillak euskal-errietako dantza garbi garbiak eguiñaz.

Illundu bañan lenago azkendu ziran ango festak eta orduan irten ziran zelai artatik ango jendeak beren echoetara. Gu ere besteakin batean etorri guñan gueren errira oroiturik Euskalerriko oitura garbiak eta miragarriak.

Agur eta beste bat arte; zure lagun.

A. A. U.

ASTEKO BARRIAK

Lengo astean esan guenduen Erreguen etorrereaz milloek bat peseta eralgui edo gastau-ko ebezela Bizkaiak eta Bilbok; orain diñoe Bizkaiak bakarrik milloek bi pesetatik gora botako dabezala, ta sinistu eguin leike emen darabillean guertukerak (1) ikusi ezker.

Izan leike gure irakurlaren batek gueiegui eresstea gastu oni; bada diñotsagu ekauta edo diputaduak guenk autatu edo

(1) Preparatiboak.

elejidu-ten doguzala, ta beraz euki kontu nori botoa edo eskubidea emoten jakan. Bere orduan jarri bear da zuzenbidea; gueroago asarratuteak eztau ezer balio.

Au izkiratuten gagozan orduan (egüen goiza) eguraldia illun eta euritsu dago; ta kontuan euki ezker zein illetan gagozan, uste izan leike egun batzuetako euritea urrean izango dala. Alan jazoten bada, jai edo festa-zaleak alperrik (edo aren baten) erabagui dabe ainbeste peseta eder eralguitea.

Lengo egunetan batu dira 8.000 firma baiño gueiago Erregue-ri eskatuteko Sabino Arana jaunaren bein-beinoko lokabea edo libertadea.

Martitzen goizean joan zirean Donostiara lagun batzuk eskaerea emoteko Dierriarte-ko eskudunari (1); ta gaurko albistariak diñoe, jaun orrek zereguin andiak daukaza achakitzat artuta, eztabezala bere aurrean artu nai izan.

Eguasten arratzaldean boia zan uretara Olabeagan, Chomin Mendiguren ontziguiñak, *Altos Hornos* derichon Baltsuarentzat eregui daben onzia. *Portu* daroa onek izentzat, eta laba andietako ondakiñak ichasora aterateko da; emen *ganquil* deituten deusenetako.

Uretara botate au ederto eguin zan. Zorionak gueure adiskide ta euskaldun zintzo Chomin Mendiguren-i.

IZKIRIMIRIAK

Astokilloren aurrean egozan batzuk buru murrirasunen ganean itz-eguiten.

—Badagoz guizonak ogei urterako buru murrituak direanak, esan eban batek.

—Gauza orrek eztauko ba zer ikusi andirik—erantzun eutsan Astokillok—nik, jaiio nintzanean ulechu bat be eneukan neure buruan.

Peres merkatari *erretiraua* (¿Markiña al-odekoa etozan?) adiskide batzui artu eraguin outseen bere uztako edo *cosecha*-ko ardao bat.

—¿Zer derichozue ardaocheu orreri? ¿Eder-rra da eh? Orain ba ardaoguin ona nazala autortu bear izango dozue.

(1) Norbaitek itanduko dau igarkizunak euren lekutik atera ta Asteko barrietara ekarri etedoguzan. Epaia da: *Ministro de Estado*.

Trena ta aguazilla ta telegrafoa ta orderazko berba orrek chit erraz euskeratuten dira; baiña zuok aguiña ezarri, *Ministro de Estado*, edo *de Gracia y Justicia*, *Presidente del Consejo de Ministros*, ta orrolangoai? Bide ohegotzat daukagu euskera garbian jarri ta guero azaldu zer esan nai daben.

—Ezta charra—erantzun eban batek—bain lenago ardao ori artu etedogun nago.

—¿Noz?

—Bedaspilla (1) jan dogunean.

ANGOAK.

IGARKIZUNAK

I

Bein batean joan guñan ostatu batera

goseak gueunden eta tripak betetzer.

Beti bezela sartu guñan sukaldera esanaz: Echekoandre gaur ere emen guera gure gustoko jana betaz bereiztera badaki beti etortzen guerala onera bedorren salcha onak pozikan jatera; gauza gosorik badu labetik atera presik ez degu baña... lenbailen maiera.

Ona echekoandrea- ren erantzura:

—Beti berandu zuek jana eskatzera.

Au esanikan zuen ekarri aurrera chori chikiz betea tontorka platera ilurriñ bat onagoa dator sudurrera!... —Abek besterik ez da... jorra or aukera!

Denak chit arrituak guelditzen baiguera eziñ igarririkan non zegoen aukera.

T' echekoandreak beti abetik ortzera:

—Zeron begui aurrean dezute aukera.

(1) Bedaspilla, ensaladea.

Jarri zigun aukeraz gorotzen etzera?

ENRIQUE ELIZECHEA.

II

JOSÉ GALDOS.

Lengo astekoen epaiak: Lenengoa.

EPAIA

Γ aister emango dizut

¿Zein dan?—en epaia

C ste det oraindikan

badagola gaia

O atubari gustatzen

zaiote arraia

I nguclasari *pipa*

neri berriñ aia

O juka *tabernetan*

dabillena eraten

V skotan ikusiko

degu guk erortzen

Z udurra puskatuta

galtzak ere austen

O ontu izango balitz

churruta eguiten

O rrelako gauzikan

naiko lan ikusten

Z eri buru guzia

asi zait zoratzen

V urreko gauza abek

paperian jartzen.

Baldiñ Pepe Artola-k

or badu billatzen

laister ikusiko det

musu bat ematen.

JOSÉ GALDOS.

Bigarrena, *Biktiriano Traola*. Igarri dabe bigarren au: Zarauzko Prasku Arriolak, Durangoko Mussuluk, Beizamako Akerrak (1) eta Donostiako Choriak.

(1) Izen ederra artu dau onek arraletan.

LA EDITORIAL VIEGAINA derichon moldagintzan Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6 » »

Guei edo numero bakochea chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.º » » 0,20 »

4.º » » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak